

ЖЮСТИН ТОМС: ДЕЦАТА СА ДВИГАТЕЛ НА ЖИВОТА

Жюстин Томс е онлайн маркетинг експерт и предприемач. Дългогодишен преподавател по „Онлайн комуникации и медии“ в НБУ. Автор на книги, които проследяват развитието на дигиталната среда у нас, на книги за родителство. Активист. Clair de Lune е първият ѝ роман, който проследява историята на арменката Тина и семейството ѝ от Цариград, през Париж, до София и каменните кариери след 1945 г.

„Цялата история е фикция, но е базирана на истински истории, които чух и запазих. Опитах се да подхожда честно и с уважение и към героите на романа, и към епохата, и към всички нас – техните наследници. Много от сцените, които бях вече живяла, докато пишех романа, виждах и виждам да се повтарят днес – плашещо близо. Сякаш, защото сме забравили близката си история, позволяваме тя да се повтори. Имаме колективни болки, които можем да преодолеем индивидуално, и чрез изкуството, което помага тежките теми да се „смелят“ по-лесно, по-достъпно“, казва тя.

МАЯ ЦАНЕВА
снимки МАРИНА БАНДЕЛЮК

В блога си пишеш: „Много от случките съм измислила, но и много са истински. Базиран на интервютата и разказите на истински хора, които събирам дълго. Четох много, проучва х, ходих на местата,

разучавах, разпитвах свидетели, съседни, потърпевши. Записвах прилежно, подреждах. И след това седнах и написах“. В този процес, който ти е отнел много време, как преживя тежките истински истории и кои от тях реши да спестиш? Какво и з

мисли и направи ли компромиси, за да съхраниш нечия памет или да спестиш срам, болка на наследниците на героите си?

Срещнах се с много хора, с които говорих. Четох много. Рових се из архиви. После писах и плаках. Рабира се, цялата

С Петя Савова, авторна корицата

история е фикция, но е базирана на истински истории, които чух и запазих. Не успях да предам много от детайлите, особено за жестокостите и лошото. Опитах се да подхождам честно и с уважение и към героите на романа, и към епохата, и към всички нас – техните наследници. Читателите ще кажат дали съм се справила.

Как пишеше? Методично, при вдъхновение? Какво приложи от сценарната работилница?

Да, работих доста методично, когато се захванах със самото писане. Вдъхновението идваше веднага щом се захващах със следваща нова глава. Самата конструкция на сюжета бях развила по време на сценарната работилница при Зорница София Попганчева, през лятото на 2019-та. Работих по нея. Но предвид жанра – роман, позволих си доста да дообогатя и развия историята и образите в нея.

Защо кръсти книгата "На лунна светлина"?

Clair de Lune е едно много нежно произведение за пиано на френския композитор Клод Дебюси. Избрах го за заглавие на романа като контрапункт на всичко тежко, което идва в живота на хората в епохата, която описвам – гонения, кланета, война, лагери ... И за да покажа, че има светлина.

Героинята ти живее няколко напълно различни живота. Каква е тайната на нейното оцеляване? Защо е нужно да минем през него днес?

Тайната е любовта към децата, семейството, както и силата на човешкия дух. Времето, в което живеем, е силно предизвикателно и се надявам с този роман да окуража всички и да кажа – хора, ще се справим, доброто трябва да победи!

Книгата е много актуална. И сега светът ни уж е космополитен, отворен, но в същото време има и война, и бежанци, и омраза, и политически превратности. Разпознаваш ли в днешния момент герои и ситуации? Виждаш ли твоите герои в нашето време?

Да, много, много от сцените, които бях вече живяла, докато пишех романа, виждах и виждам да се повтарят днес – плашещо близо. Майка тича с бебе в ръцете си, за да се скрие от падащите бомби... Сякаш, защото сме забравили близката си история, позволяваме тя да се повтори...

Имаш ли свой или наследствен „тефтер на мама Мец“? Какво записваш в него?

Имам тефтери и записвам неща в тях – мисли, поговорки, стихове. Пиша и на няколко езика, които знам. В годините се понатрупаха няколко тефтера. Когато имам нужда от мехлеми за душата – обръщам се към тях.

Една от сюжетните линии, които ме жегнаха, беше тази, която проследява живота на децата в книгата – на Тина и Мъго, на Лусил, на Зарко, на Павел и Сава. Децата ли са тези, които понасят най-тежко ударите на историята? Как ние, родителите, понасяме вината и отговорността за тези превратности? Като писател как им и ни „причини“ това?

Да ... беше ми много трудно да работя по част от сцените, за които казвах (не бих искала да издавам за бъдещите читатели). Децата са двигател на

живота – те ни помагат да преодоляваме трудностите, те ни учат, те са с нас винаги, дори когато са далеч. За жалост, не рядко децата са и жертва, както става и в романа, и в реалния живот днес, с войната в Украйна например. Но отговорността е при нас, възрастните – с решенията, които взимаме или с бездействието си понякога допринасяме лошото да се чувства по-силно.

Мътните времена след 1944 г. все още са обгрънати в срам, недомлъвки и неуредени сметки. Ти май си първата, която повдига темата за отношението към арменците. Това, което разказаш, как се съхранява в паметта на вашата общност? Говори ли се за него? Твоите връстници и деца разбират ли го?

Да, разбира се, много е важно в семейството и общността да се говори, да се помни, да се знае. Имаме колективни болки, които можем да преодолеем индивидуално, и чрез изкуството, което помага тежките теми да се „смелят“ полесно, по-достъпно. Хората от моето поколение помним и носим. Мисля, че предаваме и към децата.

Тина се чувства изгубена измежду своите различни идентичности. Ти самата си споменавала, че често те питат дали си чужденка, вероятно си имала моменти на „изгубване“. Как се преживява това?

В тази тема за идентичността, доста важна за мен, съм вложила изцяло свои преживявания. Мисля, че темата за това „кой съм“, особено при все по-разноликите взаимоотношения, връзки, родителства ще е още по-актуална за идните поколения. Надявам се хората да са по-толерантни към другите, към различните.

Арменци, турци, българи, имигранти – какво ни събира и разделя в една дума и в една мелодия?

Човечността ни събира. Мелодията е тази на живота – непредсказуема, но интригуваща. ●

ТАЙНИТЕ НА СЪРЦЕТО СА НАЙ-ЯРКИ „НА ЛУННА СВЕТЛИНА“

МАЯ ЦАНЕВА

Дебютният роман на Жюстин Томс Clair de Lune ("На лунна светлина") проследява историята на арменката Тина, чиито живот преминава през най-травматичните моменти на XX век. Семейството ѝ бяга от Цариград при арменския геноцид, тя се омъжва в Париж за български инженер малко преди Втората световна война и заживяват в София, а след смяната на режима съпругът ѝ е убит, а тя и синът им са изселени. Попада в каменна кариера като „враг на народа“, а детето ѝ е отива в „здравео социалистическо семейство“. Звучи тежко и трудно за преглъщане, нали? Но книгата не е само за болката от това вместо своя предопределен живот в кула от мечти и любов, да се събудиш във война за своята идентичност с омраза и неразбиране, насилие, което не разбираш. Тина е обикновена арменка, чужденка, „враг на народа“, вдовица, която всеки

ден си доказва, че я има и продължава напред, въпреки и заради нещо по-голямо.

Жюстин Томс казва, че историята е сглобена, фикция, но е базирана и на реални съдби на арменците у нас. Това е първата българска художествена книга, която аз знам, да проследява историята на тези гонения и репресии след идването на комунизма. Отваря вратите към семейни тайни, срам и недомлъвки, страх, надежда и оцеляване. Използва познатия похват – чрез лична история да се пресъздаде епохата, да се поставят проблеми, които в учебниците, ако се споменават, са просто факти. Но често ги няма, защото мръсните тайни винаги са мръсни.

Образът на Тина се разгръща богат чрез разказ от първо лице, който, ако си го представим на живо, би бил много болезнен. Сюжетните линии – на противопоставяне по идеали, човечност, любов и омраза, се развиват ясно, но понякога пораждат повече въпроси, „защо“, отколкото да получават отговори. Съдбите на децата в книгата са въздействащи, особено в настоящата ситуация на война в Европа, на военно и следвоенно насилие.

Жюстин Томс не съди с думи с определения. Събитията преминават през погледа на Тина,

която е възпитана да търси la joie de vivre, в началото наивно, а после все по-осъзнато и яростно, за да чувства, че не е „бивш човек“, за да запази своята идентичност. „Научавам все повече, че la joie de vivre се крие в много малки неща и идва дори при раздяла с любими вещи“, казва Тина. В трудните години след 1945 г. тя среща жени, които без значение какви са – българки, туркиня, наивни комунистки, артисти от старото време, се изправят пред едно и също предизвикателство – да запазят волята да живеят и да не го правят напразно. Те са заедно и техният колективен образ е много важен в тези странни днешни дни, когато всички усещаме тревожност. Антигониите са праволинейни, но в тях се усеща несигурността, че това, което правят, си струва. Със сигурност те поставят много въпроси пред читателя, който остава гладен за още.

Clair de Lune ("На лунна светлина") не е книга за еднократно четене. Тя отваря страници към минало незабравено и болезнено. Това е роман, който поставя на изпитание идентичността, която също като мечтите може да рухне, ако я няма радостта от живота. Жюстин Томс прави амбициозна заявка и кара читателя да иска още, защо не и филм... 📺

